

## WPROWADZENIE

Pierwszym szczeblem systemu kształcenia jest edukacja przedszkolna. Stanowi ona łagodne przejście od wychowania rodzinnego do edukacji prowadzonej w przedszkolu, a następnie w systemie szkolnym. Ponad dwa lata temu życie szkół, przedszkoli i innych placówek oświatowych pracujących z dziećmi i młodzieżą zostało zmienione poprzez rozporządzenie w sprawie zasad udzielania specjalistycznej pomocy. Rezultatem takiego działania ma być wielostronnie rozwinięte wsparcie pedagogiczno-psychologiczne zarówno dla dzieci, jak również dla ich zatroskanych rodziców. Poszukiwania sposobów organizowania sytuacji sprzyjających ujawnianiu się spontanicznej aktywności dzieci jest we współczesnej edukacji sprawą podstawową. Dlatego też z myślą o wszystkich nauczycielach, wychowawcach i animatorach kultury, którzy stawiają sobie w pracy cel rozwoju potencjału twórczego i intelektualnego wychowanków, oddaję do rąk Czytelników ósmy już Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu, w którym można znaleźć niejednolity zbiór różnorodnych tekstów. Jest to warunkowane indywidualnością i oryginalnością poszczególnych autorów. Zeszyt ten jest nie tylko zbiorem tekstów pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Pedagogiki Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu, ale również badaczy z innych ośrodków naukowych ze Słowacji i Ukrainy.

Zeszyt składa się z dwóch części. Jego część pierwsza zatytułowana „Praktyka edukacyjna współczesnego pedagoga” zawiera artykuł Marii Bernad „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w placówkach oświatowych w ‘nowej odsłonie’”, w którym autorka omawia zmiany wprowadzone obowiązującym obecnie (od maja 2013 r.) rozporządzeniem Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, odnosząc się do rozporządzenia w tej sprawie z 2010 r. Wskazała ona również różnice wprowadzone nowym aktem prawnym, m.in. takie jak poszerzenie spektrum osób udzielających pomocy, sposób i formy udzielania jej uczniom oraz zróżnicowanie zasad w odniesieniu do uczniów objętych lub nieobjętych kształceniem specjalnym. Odniosła się także do zadań wychowawców i nauczycieli, jakie na nich nakładają obecne wymagania prawne.

Artykuł Beaty Matusek „Podstawowe zasady nauczania ortografii w edukacji wczesnoszkolnej” traktuje o trudnym procesie nauki ortografii, który jedynie poprzez wspomaganie systematycznym zaangażowaniem nauczyciela i uczniów ma szansę na powodzenie. Trudności w opanowaniu poprawnej pisowni powoduje abstrakcyjny charakter oraz bogactwo treści ortograficznych. Warunkiem osiągnięcia sukcesów na polu ortografii w edukacji wczesnoszkolnej jest znajomość i stosowanie zasad nauczania ortografii. Należą do nich: zasada profilaktyki, zasada systematyczności i cią-

głości, zasada integracji poszczególnych działów ćwiczeń językowych, zasada przystępności i stopniowania wymagań, zasada pogłębowości, zasada aktywności ucznia oraz zasada kontroli i oceny. Odpowiednie przygotowanie metodyczne nauczyciela do nauczania ortografii sprawi, że nauka poprawnej pisowni stanie się łatwa i przyjemna. Należy dołożyć wszelkich starań, aby uczniowie nie kojarzyli nauki ortografii z porażką i niską oceną.

Drugi artykuł Beaty Matusek „Rozwój kompetencji językowych dzieci od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole” porusza ważny problem nabywania kompetencji językowych. Według autorki pierwsze doświadczenia językowe dziecko zdobywa w rodzinie. Na rozwój mowy ma wpływ sposób porozumiewania się rodziców, język rodzeństwa, dziadków, opiekunów. Dziecko w tym okresie jest odbiorcą komunikatów do niego kierowanych oraz mimowolnym słuchaczem wypowiedzi kierowanych do innych członków rodziny. Duży wpływ na rozwój języka w tym okresie ma telewizja i literatura dziecięca. Drugi etap nabywania kompetencji językowych przypada na okres przedszkolny. Dziecko jako członek grupy społecznej poznaje reguły rządzące językiem ojczystym. Kompetencje językowe rozwija podczas zabawy z rówieśnikami, podczas zajęć porannych, kontaktu z literaturą. Ogromny wpływ na rozwój mowy ma język nauczyciela. Duże utrudnienia w komunikacji powodują zaburzenia w rozwoju mowy. Częste i rzadko występujące wady wymowy diagnozuje i pomaga pokonać logopeda.

Artykuł „Walka nauczyciela z przewodnikiem zajęć w perspektywie twórczości plastycznej” Iwony Cierkosz to refleksje dotyczące działań związanych w sposób bezpośredni z twórczością plastyczną dzieci. Działania te według autorki powinny charakteryzować się niekonwencjonalnością i różnorodnością w stosowaniu technik, narzędzi czy materiałów plastycznych, a także oryginalnością tematyczną. Niemniej jednak zarówno oryginalność, niekonwencjonalność, jak i różnorodność nierzadko nie mają swojego odzwierciedlenia w praktyce pedagogicznej, której drogę w znacznym stopniu ustala przyjęty przez placówkę program i skonstruowany na jego podstawie przewodnik zajęć, stanowiący niejako podręczny plan działania i szczegółowy rozkład materiału na poszczególne dni wraz z proponowanymi scenariuszami zajęć.

Kolejny artykuł Hewilii Hetmańczyk-Bajer i Danuty Krzywoń „Wykorzystanie relaksacji i ruchu w pracy z dziećmi” przedstawia sposoby umiejętnego prowadzenia relaksu, który jest świadomym działaniem na pograniczu ćwiczeń fizycznych i umysłowych, pozwalających na pełne poznanie własnego ciała i jego możliwości oraz uświadomienie sobie znaczenia swojej woli. W terminologii naukowej pojęcie relaksu oznacza „zwolnienie napięcia mięśni przy równoczesnym, świadomym obniżeniu aktywności myśli”. Dzięki własnej aktywności ruchowej dziecko stopniowo poznaje fizyczne możliwości swojego ciała, uczy się panowania nad nim oraz umiejętności opisanego go.

Artykuł „Instytucjonalne formy wsparcia w pomocy postpenitencjarnej” Krzysztofa Kucypera podejmuje trudny problem pomocy postpenitencjarnej, która jest

istotnym elementem profilaktyki społecznej. Polega ona na wsparciu udzielanym przez państwo i społeczeństwo osobom zwalnianym z zakładów karnych i innych jednostek penitencjarnych, a jej celem jest pomoc materialna, psychologiczna, prawna, medyczna lub inna w zależności od indywidualnych potrzeb i sytuacji życiowej takiej osoby. Funkcjonujące w społeczeństwie instytucje powołane do realizacji tych celów podejmują szereg działań na rzecz zwalnianych, jak również ich rodzin. Udzielanie świadczeń z zakresu pomocy postpenitencjarnej zapoczątkowane zostaje jeszcze w warunkach izolacji więziennej i jest kontynuowane po zwolnieniu. W realizację jej zadań zaangażowani są kuratorzy sądowi, urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej i inne jednostki samorządowe, instytucje i organizacje pozarządowe, jak również inne podmioty.

Część pierwszą zamyka pełna ciepła i empatii refleksja o odchodzeniu księdza Łukasza Pasuty. Jest ona tym szczególna, bo dotyczy przeżyć i uczuć rodziców, którzy stają wobec odchodzenia ich wyczekiwanych przez dziewięć miesięcy dzieci. Ważne jest jednak to, że śmierć w nieodłączny sposób wpisuje się w nasze życie, a wyparcie jej ze swojej świadomości stanowi amputację części życia.

Druga część nosi tytuł „Doniesienia z badań”. Otwiera ją artykuł Dany Kollárovej i Lívii Fenyvesiovej „Tvorivá dramatika v príprave budúch pedagógov”, który przybliży metodę twórczości dramatycznej, jako jednego z innowacyjnych trendów obecnych w przygotowaniu przyszłych nauczycieli w sferze sprawności społecznej, pedagogicznej i komunikacyjnej. Przedstawia także zebrane dane oparte na poglądach słuchaczy przedmiotów nauczania, którzy ukończyli przedmiot twórczość dramatyczna (wychowanie dramatyczne) w ramach swojego programu studiów.

Kolejny artykuł to „Застосування дидактичних принципів у процесі професійної підготовки авіаційних спеціалістів”. Jego autorka Tetiana Płaczinda analizuje poglądy uczonych na temat definicji pojęcia „zasady dydaktyczne” oraz przedstawia zastosowanie owych zasad w procesie kształcenia w instytucjach edukacyjnych. Artykuł omawia struktury i zawartość szkolenia pilotów podczas treningu w szkole wyższej w procesie przygotowania zawodowego studentów lotniczych instytucji edukacyjnych. Stanowi przegląd ogólnych zasad dydaktycznych i szczególnych zasad proceduralnych stosowanych w procesie kształcenia zawodowego przyszłych specjalistów w dziedzinie lotnictwa.

Oddając tę publikację do rąk Czytelników, mam nadzieję, że materiał w niej zgromadzony okaże się inspirujący zarówno dla nauczycieli, wychowawców, jak i studentów, i będzie stanowić źródło przemyśleń i refleksji nad problemami i wyzwaniem współczesnego świata.